

Yuktiṣāṣṭika Kārikā

Expunere logică în șaizeci de versete

compus de Ārya Nāgārjuna

Reprezentare contemporană a lui Ārya Nāgārjuna, asistat de un discipol;
în partea din dreapta-sus este reprezentat un zeu din Tuṣita.

text și comentariu

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este Yuktiśāṣṭika-Kārikā. În această operă care face parte din Colecția de lucrări de logică, Ācārya Nāgārjuna explică direct Realitatea, precum și modul în care ignoranța duce la apariția suferinței și a tuturor celorlalte consecințe ulterioare. Fiind o lucrare de logică, aceasta nu are exemple concrete și nici sfaturi „practice”, ci este dedicată exclusiv ajutării cititorului să înțeleagă adevărata natură a realității, cel mai adesea prin raționamente directe care îi permit să întrevadă dincolo de concepte. Totuși, este o operă cu aplicabilitate practică imediată, deoarece vederea corectă este nu doar cauză pentru Trezire ci și cel mai practic mijloc pentru orice activitate, fără nicio excepție.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Tot pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

Omagiu lui Mañjuśrī, cel plin de tinerețe!

Ārya Bodhisattva Mañjuśrī este „specializat” pe ajutorul dat ființelor în primul rând pentru acumularea de înțelepciune, adică pentru a ajunge să vadă Realitatea așa cum este.

Ārya Bodhisattva Avalokiteśvara, care are același nivel de realizare ca și Ārya Bodhisattva Mañjuśrī, este „specializat” pe ajutorul dat prin oferirea în primul rând de ajutor imediat, pentru a furniza ființelor condiții pentru urmarea Dharmei.

Aceasta nu înseamnă că acești doi măreți Bodhisattva nu pot fiecare să ofere orice alt fel de ajutor, ci înseamnă doar că ponderea cea mai mare a ajutorului este de o anumită categorie. Pe aceeași pagină web cu această traducere puteți găsi Imnul dedicat lui Ārya Mañjuśrī tot de către Ārya Nāgārjuna, precum și Sutra despre Ārya Avalokiteśvara.

În acest caz, prin lauda și invocarea numelui lui Ārya Bodhisattva Mañjuśrī, Ārya Nāgārjuna dorește să indice faptul că această operă este „specializată” pe înțelepciune, și că prezintă aspectele profunde ale Adevărului.

Omagiu Mărețului Înțelept Care a predat Apariția Dependentă, Mijlocul prin care sunt eliminate Apariția și distrugerea!

Mărețul Înțelept este Divinul Buddha.

„Eliminarea” apariției și a distrugerii înseamnă eliminarea acestor concepte, încetarea acestor imagini, deoarece nu există de fapt apariție sau distrugere, așa cum va explica Ārya Nāgārjuna în continuare.

1.

**Cei a căror minte a trecut
Dincolo de existență și de non-existență,
Și care nu mai sălășluiește [nicăieri],
Au realizat înțelesul existenței (sau apariției) condiționate,
Absența profundă a obiectificării.**

Divinii Buddhași au realizat complet adevărul, și nu mai sunt blocați în imaginarea existenței și a non-existenței. Eu au înțeles complet absența, au înțeles complet apariția condiționată, dependentă, și că nu există de fapt nimic

obiectificabil (adică nu există nicio dharma), care să poată fi distins, văzut, constatat, perceput, simțit, etc. și cu atât mai puțin considerat drept „obiect”, bază sau referință. Așadar, mințile Buddھاșilor nu mai sălășluiesc nicăieri.

Deoarece ființele (și în particular oamenii) nu pot înțelege fără ajutor non-apariția, deoarece ființele cred în mod greșit că au loc apariții reale, existențe reale și dispariții reale, Divinii Buddha și discipolii lor, cum ar fi Ārya Nāgārjuna, au predat cu scopul de a le ajuta să se elibereze de ignoranță și implicit și de suferință.

În cazul oamenilor, deoarece ei nu pot vedea în mod direct absența dharmelor, intrarea pe calea înțelegerii se face prin rațiune, prin judecată care demonstrează invaliditatea ideilor de non-existență și de existență. După ce un om s-a lămurit măcar parțial de această invaliditate, va putea să înceapă să pună la îndoială convingerile despre realitate, să întrevadă că realitatea aparentă nu este de fapt reală, și să pornească pe Calea către Trezirea Perfectă.

În cazul zeilor, care au puteri mai mari însă au o rațiune mai slabă decât ființele umane, de multe ori demonstrația invalidității vederilor lor începe cu demonstrarea unor puteri superioare de către cel care urmează să predea, pentru a-i convinge că cel care expune este mai realizat decât ei și că merită să fie ascultat. Însă, în cazul oamenilor, rațiunea este instrumentul inițial principal folosit pentru căutarea Adevărului, și de aceea este și instrumentul folosit pentru expunerea Dharmei în această lume. Totodată, este și instrumentul auxiliar inițial cel mai eficient.

2.

Mai întâi, non-existența, sursa tuturor greșelilor,

A fost deja desființată.

Ascultați acum raționamentul

Care desființează și existența.

Non-existența nu există. Se poate interpreta că „ea” este sursa tuturor greșelilor deoarece gândirea de tip nihilist, neînțelegând legea cauzei și a efectului în contextul apariției dependente, o neagă și de aceea permite efectuarea oricărei acțiuni ca și cum nu ar avea nicio consecință, cu scuza că nimic nu există la modul adevărat.

În continuarea tratatului urmează raționamentul care infirmă și imaginarea existenței, și care demonstrează că apariția, existența și dispariția sunt numai percepție eronată și nu realitate.

3.

**Dacă lucrurile (sau dharmele) ar fi existente cu adevărat,
Așa cum sunt imaginate de către cei naivi,
Care este motivul pentru care eliberarea nu ar fi acceptată
Ca fiind echivalentul non-existenței?**

Dacă dharmele ar fi existente cu adevărat atunci, deoarece suferința are loc în mod evident, ea ar fi inseparabil legată de dharma și ar exista mereu, odată cu dharmele. Singura variantă de eliberare de suferință în acel caz ar fi non-existența, anularea sau încetarea completă a existenței. Însă bineînțeles că acest lucru este eronat, și versetul următor explică în ce fel.

4.

**O ființă nu este eliberată prin existență;
O ființă nu transcende Samsara prin non-existență;
[Ci,] Mărețele Ființe sunt eliberate
Prin înțelegerea existenței și non-existenței.**

Eliberarea, transcenderea Samsarei nu este constatarea existenței sau a non-existenței, nu este realizată prin obținerea sau apariția vreunei dharme, sau prin dispariția sau încetarea vreunei dharme, ci este obținută prin înțelegerea directă și corectă a ceea ce pare a fi existență și non-existență.

5.

**Cei care nu văd realitatea ultimă
Se agață de Samsara și de Nirvana.
Însă cei care văd realitatea ultimă
Nu doresc lumea și nici transcendența ei.**

Ființele care nu văd realitatea consideră că există Samsara și Nirvana, respectiv ignoranță-suferință și eliberare de ignoranță-suferință, însă ființele care văd adevărul știu că ambele sunt imaginare și de aceea nu doresc niciuna dintre ele.

6.

**Nici Samsara și nici Nirvana
Nu există - niciuna dintre ele;
Înțelegerea profundă a existenței,
Acea este denumită „Nirvana”.**

Samsara și Nirvana sunt doar imaginare, nu sunt reale. „Nirvana” este numai o denumire pentru înțelegerea, pentru realizarea, pentru vederea clară a adevărului, pentru înțelegerea corectă a ceea ce pare să existe.

7.

**Așa cum încetarea este atribuită
Dezintegrării unei dharme (entități) apărute,
Tot astfel, Cei Sublimi acceptă
Încetarea care este asemenea unei iluzii.**

Încetarea unei dharme oarecare, de exemplu dispariția unui nor, altfel spus încetarea existenței unui nor, este considerată dezagregarea masei de vapori de apă „nor” dincolo de limita posibilității perceperii unui nor pe baza acelor vapori. Apariția aceluși nor a fost de fapt numai apariția posibilității de a percepe un nor, pe baza înclinațiilor și învățării anterioare. În realitate niciun „nor” nu a apărut și nu a dispărut, însă convențional acest lucru poate fi acceptat, cu scopul comunicării. Buddhașii, Cei Sublimi, acceptă și folosesc în dialogul cu ființele noțiunea de încetare, inclusiv de încetare precum „Nirvana”, dar numai cu sensul de încetare a iluziei imaginare, și nu de încetare a ceva real.

În altă interpretare a sensului textului, ființele cred că încetarea se referă la ceva real, pe când Buddhașii știu că încetarea se referă la ceva imaginar.

8.

**„Lucrurile (dharmele) încetează datorită distrugerii lor totale,
Și nu datorită înțelegerii naturii lor condiționate”.
Cui îi va fi evident aceasta?
Cum poate fi posibilă „distrugerea”?**

Primele două rânduri exprimă o părere greșită („Eliberarea are loc doar prin distrugerea dharmelor, cum ar fi corpul și ignoranța, și nu prin simpla realizare a adevărului despre ele”), susținută de alte curente de gândire, și este demonstrată în continuare ca fiind eronată.

Majoritatea ființelor consideră că există dharme, că există „ceva” real, și că dharmele dispar datorită distrugerii lor totale (ceea ce este contrazis cu exemplul norului). De asemenea, prin extinderea raționamentului, Eliberarea este considerată ca fiind distrugerea totală a „ceva” și nu înțelegerea naturii adevărate a oricărui „ceva”.

9.

**Dacă [agățarea de] agregate nu încetează,
Chiar dacă perturbările mentale au încetat,
Ființa nu va transcende;
Însă, atunci când [agățarea] încetează,
Chiar în acel moment se obține libertatea.**

Dacă agățarea de agregate, sau altfel spus considerarea agregatelor ca fiind reale și ca fiind, într-un fel sau altul, o „ființă”, ca fiind „ale mele”, sau „eu”, sau „sinele meu”, nu încetează, o ființă nu poate obține Eliberarea, deoarece percepția greșită, imaginară, are loc în continuare. Deși poate că, prin anumite exerciții, o ființă poate să calmeze temporar perturbările mentale manifeste, totuși tendința de a vedea dharma deși nu există va duce tot la perturbări. În cel mai bun caz, o asemenea ființă va renaște ca zeu cu viață lungă, va avea o existență asemănătoare unei come profunde timp de milioane de ani, și după terminarea acelei existențe va renaște cel mai probabil în tărâmurile inferioare, ca fantomă, ca animal sau ca locuitor al unui infern.

Abia atunci când agățarea de agregate (sau de dharma în general, în cazul unui Buddha) încetează, are loc Eliberarea (sau Trezirea, după caz) în chiar acel moment. De exemplu, un Arhat sau un Buddha, deși agregatele încă funcționează, au atins deja Eliberarea și respectiv Trezirea.

10.

**Atunci când cunoașterea perfectă
Vede că lucrurile apar din ignoranță ca și condiție,
Nu va mai avea loc obiectificare
Nici în termeni de apariție și nici în termeni de distrugere.**

Dharmele apar având printre cauzele principale ignoranța. Aceasta este o realizare puțin mai greu de obținut, dar deloc imposibil. Mai întâi, trebuie înțeles că orice dharma, adică orice lucru, sau obiect, sau fenomen, sau ființă, sau noțiune, sau orice „ceva”, este simplă identificare temporară greșită, și că nu are existență independentă. Trebuie înțeles și că o percepție a unei dharme nu „reflectă” o dharmă reală, exterioară, sau oricum este altfel imaginată, și că între acea dharma și percepția ei este o relație de cauzalitate reciprocă, altfel spus dharma și percepția ei sunt de fapt non-separate: dharma este percepută datorită procesului perceptiv, și procesul perceptiv al dharmei are loc datorită definirii dharmei ca și concept, pe baza proceselor perceptive anterioare. Așadar, cunoașterea dharmei se face prin percepție, și percepția are loc datorită cunoașterii acelei dharme prin percepții anterioare. Cele două procese, deși unul

pare „interior” (cunoașterea unei dharma) și celălalt în legătură cu un „exterior” (percepția) sau vederea dharme, sunt numai procese perceptive, și nu o pereche „interior - exterior” și nici „real - reflectat în minte”.

Prin înțelegerea și vederea directă a acestor adevăruri, apare și înțelegerea că de fapt dharmele și procesul perceptiv nu sunt diferite, și că ignoranța, adică în acest caz imaginarea sesizării proceselor perceptive ca fiind ceva real sau ca reflectând ceva real (ceea ce este altfel numit imaginarea de dharma), este o cauză sau condiție pentru „cunoaștere”, și că acea „cunoaștere” este de fapt doar imagine și nu cunoaștere adevărată.

Atunci când are loc înțelegerea că nu există cunoaștere, sau cunoaștere a dharmelor, nu va mai avea loc obiectificare: mai întâi nicio dharma nu va mai fi considerată reală, și mai târziu nu va mai avea nici măcar loc perceperea de dharma. Oricum, până și în primă instanță, ideile că „a apărut cutare dharma”, sau că „a dispărut”, nu vor mai fi considerate adevărate, ci doar proces perceptiv, adică imaginar.

11.a.

**Aceasta este transcendența suferinței în chiar această viață,
și lucrarea e complet făcută.**

Aceasta este chiar transcendența suferinței, deoarece ignoranța încetează și de aceea încetează și orice agățare și implicit și activitate generată de agățare. În afară de aceasta, nu mai este nimic de făcut de către acea ființă, în ceea ce privește înțelepciunea-cunoaștere transcendentă.

11.b.

**Dacă, după aflarea Adevărului
Continuă să apară diferențieri,**

12.

**Și chiar și referitor la dharmele cele mai subtile
Cineva consideră că au loc apariții,
O astfel de persoană total nepricepută
Nu vede înțelesul apariției condiționate.**

Dacă o ființă aude adevărul însă nu îl și realizează, Eliberarea nu va fi atinsă. Simpla aflare nu duce la transcendență, și aici Ārya Nāgārjuna arată un criteriu de măsurare a realizării (dacă nu este imaginată apariție în niciun caz), și de asemenea afirmă că nu există nicio excepție de la Apariția Dependentă, adică de la non-apariția în realitate a dharmelor.

De asemenea, nu există două categorii de dharme, cele „imagine” și cele „reale”. Oricât ar părea de subtile, de profunde, de rafinate, de înalte, toate dharmele și inclusiv categorisirile lor sunt tot strict imagine.

13.

Dacă Samsara ia sfârșit

Pentru un călugăr ale cărui tulburări mentale au dispărut,

De ce Buddhașii cei Perfect Treziți

Nu au explicat că [Samsara] are un început?

Despre un călugăr care a atins starea de Arhat, de Eliberat din Samsara, se spune că suferința a luat sfârșit. Totuși, nu o Samsara a luat sfârșit, ci imaginea; aceasta este numită „sfârșitul Samsarei”. Mai mult, nu se poate afirma despre imagine sau despre ceva imaginar că ar avea un început sau un sfârșit, pentru că nu este adevărat, ar fi precum categorisirea spațiului, precum împărțirea lui în părți.

Ceea ce este exprimat în acest verset mai este explicat în detaliu în mai multe locuri din operele lui Ārya Nāgārjuna, pe care, în majoritatea lor, le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

14.

Dacă [s-ar afirma] existența unui început,

Atunci cu siguranță ar exista și atașare în forma dogmelor;

Pentru ceea ce este apărut dependent,

Cum poate exista un început sau un sfârșit?

Atunci când se afirmă un început despre ceva, se afirmă implicit și că acel „ceva” este real, că acea dharma este reală. Crezând-o realitate, ar avea loc atașarea de acea dharma, în sensul de a o lua în considerare în orice fel, ca existentă, ca inexistentă, ca apărută, ca dispărută, ca având caracteristici, ca fiind lipsită de caracteristici, ca plăcută, ca neplăcută, ca dorită, ca nedorită, și așa mai departe. Altfel formulat, deși nu întrutotul precis: conștiința ar avea un punct focal, care de fapt este numai și numai imaginar.

Așa cum a demonstrat Divinul Budhda, și de asemenea și Ārya Nāgārjuna în numeroase opere, ceea ce este apărut dependent nu este apărut de fapt, nu este un produs, o producere, nu are esență, nu are permanență, nu are constanță, nu există intrinsec, nu are o natură proprie (toate aceste formulări sunt de fapt sinonime). Un asemenea „ceva” nici nu este demn de a fi luat drept punct de reper, drept referință, ca de exemplu atunci când se afirmă că „a apărut ceva” sau că „a dispărut ceva”. Ca și în cazul norului, orice dharma este doar denumire,

doar tendință ignorantă care are condițiile aparente pentru manifestare, în acest caz forma vizibilă suficient de asemănătoare cu aproximarea din modelul imaginar (sau conceptual) de „nor”, care model a apărut tot în dependență de percepții anterioare, și nu de o vedere directă a vreunui nor. De asemenea, și forma vizibilă este de fapt ireală, nu este văzută *direct* ci este percepere indirectă, prin simțuri.

Din multe percepții succesive, din multe imaginări sau considerări, are loc sintetizarea unui model, care este considerat obiect real și exterior (nor, mașină, cană). Acest model imaginar nu este nici el permanent sau stabil, ci se modifică în funcție de percepțiile ulterioare (proces care poate fi conceptualizat ca mecanism de „feed-back”, de exemplu atunci când modelul imaginar al mașinii este alterat de aparenta apariție a unui model nou de mașină, cu altă formă). Așadar, modelul instabil derivat din percepții este folosit în validarea percepțiilor ulterioare, „da, acela este un nor” sau „un automobil”. Însă acel model, culmea, se și poate modifica chiar în funcție de percepțiile pe care le validează! Acest proces nu are o bază bună, nu are fermitate, nu are consecvență, și totuși pe baza lui se afirmă că „procesul cunoașterii este valid”.

Așadar, nu are loc apariție a „ceva”, dispariție a „ceva”, chiar dacă pare, ci este vorba numai de un proces perceptiv, inclusiv în definirea aceluși „ceva”, a acelei dharme, nu doar în vederea ca prezentă sau absentă, apărută sau dispărută.

15.

Ceea ce a apărut înainte,

Cum poate înceta din nou, mai târziu?

Lipsită de limitele începutului și sfârșitului,

Lumea apare ca o iluzie.

Dacă ceva chiar ar apărea, dacă o dharna ar apărea, și în consecință dacă existența ei ar fi reală iar percepția ei ar fi validă, acea dharna nu ar mai putea dispărea, nu ar mai putea înceta, deoarece ceva real, independent, permanent, solid, cu esență, nu are cum să mai dispară, pentru că nu este supus cauzelor, nu depinde de cauze, prin însăși natura sa *independentă*, nu dependentă.

Dacă totuși se constată că o dharna încetează, aceasta înseamnă că a fost doar aparență, iluzie. Astfel, în mod indirect, se poate constata că procesul cognitiv, procesul perceptiv, este iluzie și nu ceva real, valid, corect.

16.

Atunci când cineva vede apariția iluziilor

Sau dispariția iluziilor,

Cel (sau cea) care recunoaște iluziile nu este derutat(ă);

Cei care nu [le recunosc], jinduiesc foarte tare.

Când cineva vede că nu apar și nu dispar dharme, că nu există dharme, ci că toate acestea sunt un proces iluzoriu luat (anterior) drept real, așa cum este cazul majorității ființelor, nu mai apare confuzia vederii a ceva ce nu există, și de aceea nu mai apare nici atașarea și nici jinduirea. Însă ființele care încă nu înțeleg, considerând procesul perceptiv (sau cognitiv) ca fiind real, jinduiesc foarte tare după ceea ce este numai imaginat, la fel cum salivau câinii din experimentul lui Ivan Pavlov atunci când auzeau pașii celor care de obicei aduceau mâncarea, chiar și dacă nu o aduceau. Acest experiment al reflexului condiționat este o dovadă foarte bună a procesului perceptiv condiționat, afirmat de către Divinul Buddha cu 2500 de ani înainte de această demonstrație simplă.

17.

Cei care văd că existența este ca un miraj și ca o iluzie,

Nu vor fi corupți de vederi [despre] început și sfârșit.

Aceasta este o reformulare a versetului anterior: ființele care văd că existența este doar aparență considerată reală în lipsa investigării, că este asemenea unui miraj care pare că ar conține apă însă nici nu a conținut, nici nu conține și nici nu va conține vreodată apă, și că este la fel ca o iluzie magică (sau optică), nu va mai considera că „ceva” apare sau dispare, că începe sau că încetează, că există sau că nu există, din moment ce acel „ceva” nu este decât impresie imaginară.

18.

Cei care văd apariție și dezintegrare

Referitor la lucrurile condiționate,

Nu înțeleg bine învățarea

Roții Apariției Dependente.

Ființele care consideră, care cred, care sunt chiar convinse că are loc apariție a dharmelor și dispariție a dharmelor, și implicit și existență a dharmelor între aceste două momente de apariție și dispariție, nu înțeleg învățătura despre

Apariția Dependentă. „A învârti Roata Dharmei” înseamnă predarea învățăturii despre Realitate, a preda Dharma.

19.

Ceea ce a apărut din cauza lui „acesta” și „aceea”,

Nu a apărut ca ceva în sine.

Iar ceea ce nu a apărut ca ceva în sine,

Cum poate fi numit „apărut”?

Nimic ce apare din cauze și condiții nu apare ca ceva în sine, existent, independent, autosuficient, având o esență, ci este numai interpretare greșită, bazată pe interpretări greșite, așa cum am explicat la versetul 14.

20.

Liniștea dată de dispariția cauzei,

Este înțeleasă ca fiind o încetare.

Ceea ce în sine nu dispare, [prin propria natură intrinsecă,]

Cum poate fi numit „dispărut”?

Se spune că un nor a dispărut, sau că o furtună a încetat. Absența posibilității perceperii unui nor sau a unei furtuni este interpretată drept „încetare” sau „dispariție”. Însă din moment ce apariția și existența nu se refereau la ceva real, norul și furtuna fiind doar concepte și nu ceva real, cum se poate numi „dispariție” acea încetare, adică ce anume a dispărut, ce a încetat? Nici măcar încetarea imaginării nu este ceva real. Toate aparentele dharma sunt astfel.

21.

Din moment ce nimic nu apare,

[Atunci] nimic nu se dezintegrează.

Cu toate acestea, căile apariției și dezintegrării

Au fost predate [de către Buddha] cu un scop.

Deși știa că nimic nu apare și nu dispare, Divinul Buddha a predat despre apariție și dispariție condiționată cu un scop, și anume acela de a ajuta ființele să vadă corect Aseitatea, Realitatea.

22.

**Înțelegând apariția, dezintegrarea este înțeleasă;
Înțelegând dezintegrarea, impermanența este înțeleasă;
Pricepând cum să te străduiești să vezi impermanența,
Sublima Dharma este de asemeni înțeleasă.**

Prin înțelegerea apariției dependente ca nefiind apariție a ceva real, este înțeleasă și dispariția, ca nefiind dispariția a ceva real. Sau, mai superficial, chiar dacă dharmele ar fi considerate reale, tot ce apare trebuie inevitabil să și dispară. Înțelegând dispariția, se înțelege și nepermanența, care se poate înțelege și ca absență a unei esențe, deoarece ceva cu esență nu poate să se modifice sau să dispară. Sau, mai superficial, nimic nu durează la nesfârșit.

Non-apariția dharmelor, non-existența și non-non-existența dharmelor este mesajul cel mai profund al Dharmei Divinului Buddha, care se poate înțelege prin acești pași, însă și înțelegerea inițială despre dharme, când încă par reale, că orice apare trebuie inevitabil să și dispară, este importantă în prima etapă.

Prin înțelegerea apariției și a dispariției dharmelor se înțelege nepermanența, și de aici apare nevoia de Eliberare, deoarece moartea este inevitabilă, iar momentul în care va avea loc este necunoscut și nu foarte îndepărtat. Ca un corolar, un om mai poate mai înțelege și că eforturile pentru Eliberare și/sau pentru o viață mai bună trebuie să înceapă chiar acum, cât timp condițiile sunt prielnice, până când modificările situației personale nu sunt prea mari, ca nu cumva situația bună de acum (existența ca om care a întâlnit Dharma) să înceteze și o alta să nu permită strădania pentru realizarea Dharmei.

23.

**Cei care înțeleg Apariția Dependentă
Ca fiind total lipsită de apariție și dezintegrare,
Cei care au o asemenea cunoaștere
Vor traversa oceanul Samsarei vederilor dogmatice.**

Apariția dependentă înseamnă că nimic nu apare cu adevărat, nu durează cu adevărat și nu dispare cu adevărat, așadar nu are loc apariție și nici încetare. Despre cei care înțeleg bine aceasta se spune că „vor traversa oceanul nașterii și morții”, sau că „vor transcende Samsara”, adică vor înceta vederile greșite, vederea de dharme, perceperea, imaginarea.

24.

**Ființele obișnuite, care se agață de entități (dharmae),
și care, datorită deformărilor [vederii] existenței și non-existenței
Se află sub dominația greșelilor perturbărilor mentale,
[Aceste ființe] sunt păcălite de propriile minți!**

Așa cum am explicat mai sus, ființele care consideră dharmaele ca fiind reale și percepțiile ca fiind valide, neînțelegând mecanismul simplu prin care are loc această eroare, sunt pur și simplu păcălite de propriile minți, iau acele procese mentale drept valide, demne de crezare, reale, și ca baze ferme pentru acțiuni și percepții. Aceasta este o greșeală elementară care, neinvestigată și necorectată, continuă la nesfârșit, deoarece în afară de Dharma Buddhașilor nimic nu i se opune, procesele de percepție validându-se și întărindu-se reciproc (deși aceasta nu este o validare validă) în lipsa investigării, așa cum am explicat că modelul mental, imaginar de cană validează o percepție de cană, întărește convingerea percepției unei căni, iar percepția de cană întărește modelul imaginar de „cană reală”, îl validează, îl certifică. Deși acest sistem de validare reciprocă nu are niciun suport ferm, el pare solid, pare corect, la fel cum deși toate cuvintele dintr-un dicționar se definesc în funcție de celelalte, și până la urmă în funcție de ele însele, și totuși par noțiuni clare, limpezi, reale sau cel puțin având corespondente „exterioare” reale clare, solide, evidente.

25.

**Cei care sunt învățați în privința Adevărului,
Văd că lucrurile (dharmaele) sunt nepermanente,
Înșelătoare, simple cochilii, goale și lipsite de un „sine”;
Ei le văd ca fiind complet izolate.**

Cei care au înțeles măcar într-o anumită măsură adevărul (și bineînțeles și cei care l-au înțeles complet) văd că dharmaele sunt nepermanente, că sunt doar percepție (care este întotdeauna greșită), că sunt doar aparență fără esență, și că sunt de fapt incapabile de acțiune și de cunoaștere. Aceasta include și constatarea că procesele mentale sunt la fel.

„Izolate” se referă simultan la mai multe aspecte, printre care: (1) orice dharma este numai conceptualizare, este izolare strict conceptuală dintr-un „întreg” aparent (care este tot conceptualizare), adică dintr-o altă dharma: de exemplu o dharma „deget” este o izolare conceptuală dintr-o dharma „corp” (chiar dacă nici măcar convențional acea separație nu este sesizată, nefiind un spațiu gol sau o altă graniță clară între dharma „palmă” și dharma „deget”), sau ca alt exemplu o „caracteristică” este o izolare conceptuală a unei activități

aparente sau a unei potențialități aparente a unei dharme aparente, care nu descrie cu totul acea dharma, ci descrie numai o dharma „aspect” a acelei dharme conceptualizate, care „aspect” este astfel izolat de „întregul” acelei dharme iluzorii; (2) nicio dharma nu are nicio „legătură” adevărată cu nicio altă dharma; dharmele fiind doar conceptualizare imaginară, doar iluzie, nu interacționează cu adevărat, nu sunt în nicio relație, nici de cauză-efect (așa cum a explicat limpede Ārya Nāgārjuna, în realitate o cauză nu poate genera un efect, cauzalizarea este numai iluzie), nici de colaborare (de exemplu, foarte simplu spus, deși pare că apa, legumele și condimentele sunt dharme reale, care împreună alcătuiesc o ciorbă, de fapt în acea ciorbă nu se regăsesc apa, legumele și condimentele în starea lor inițială, în care au fost luate în considerare ca dharme care vor alcătui o dharma „ciorbă”), și nici într-o altă relație de vreo altă natură; (3) un sinonim pentru „izolat” este „fără esență”, deoarece dharmele „izolate” sunt „separate” și de orice „substanță”, sunt „extrase” imaginar, conceptual, din realitatea aparentă imaginară; la fel și invers, dharmele fiind fără esență, nici nu se poate spune despre ele că ar fi „împreună”, deoarece fiind complet goale, vide, ar fi ca două „bucăți de spațiu” despre care s-ar spune că sunt „una lângă alta” sau „lipite”; (4) despre o dharma izolată nu se poate spune nici că există și nici că nu există, nici că este o cauză, nici că este un efect, nici că are caracteristici și nici că este lipsită de caracteristici, și așa mai departe; de fapt, nu se poate afirma nimic adevărat. Desigur, această descriere nu reflectă cu totul sensul cuvintelor sanscrite „vivikta” (izolat/ă) și „atyantavivikta” (complet izolat/ă), și este tot complet izolată, la rândul său.

26.

Lipsite de loc, nu există nimic de obiectificat;

Fără rădăcini, ele nu au un sălaș fix;

Ele apar numai și numai din cauza ignoranței,

[Și sunt] cu totul lipsite de început, mijloc și sfârșit.

Dharmele sunt complet lipsite de un „sediul” stabil, nu se pot lua în considerare (indiferent în ce fel, ca fiind reale sau imaginare, frumoase sau urâte, etc.), numai din obișnuință, numai dacă această luare în considerare nu a fost investigată până acum. Mai mult, dharmele nu au cauze stabile, care să rămână și după apariția lor, și nici forme fixe, și nici locuri în care să sălășluiască mereu. Impresia că apar, că există sau că dispar dharme este datorată exclusiv ignoranței, a necunoașterii și neînțelegerii a ceea ce a fost demonstrat mai sus, inclusiv în versetele anterioare. Nicio dharma, nefiind reală, nu are început, durată și dispariție, sau început, mijloc sau sfârșit. Acestea sunt numai

interpretare, numai percepție, numai imagine, inclusiv orice început, durată, sfârșit sau altă caracteristică.

27.

**La fel ca un bananier, ele nu au esență,
Ci seamănă cu orașul Gandharvașilor;
Astfel, această lume cumplită, un oraș al ignoranței,
Apare ca o iluzie magică.**

Bananierii nu au trunchi lemnos, ci trunchiul lor este alcătuit din pețiolurile și tecile frunzelor. Dacă frunzele sunt date la o parte, nimic nu mai rămâne din „bananier”. Acest model ajută la înțelegerea dharmelor, care sunt tot lipsite de orice esență, de orice „miez solid”. Ele sunt doar iluzie, ca orașul cântăreților celești, sunt doar iluzie cumplită (deoarece este și suferință), doar un oraș proiectat de ignoranță, fără niciun echivalent „real” sau „exterior”.

28.

**Brahmā și așa mai departe,
Care par atât de reale ființelor acestei lumi,
Sunt false pentru Cei Nobili;
În afară de asta, ce ar mai rămâne?**

Orice zeități care pare supremă, orice țărâm care pare final, deși par reale deoarece durata lor aparentă de existență este mare (prin aceasta înțelegând faptul că perceperea lor într-un fel oarecare este posibilă și are loc mai mult timp, conform criteriilor și definițiilor sintetizate din percepții anterioare), sunt de fapt tot dharme, tot imagine, și nimic mai mult. Nobilii Buddhași le văd limpede astfel.

Într-o Sutra, Divinul Buddha povestește cum s-a dus în lumea lui Brahmā și i-a demonstrat că nu este nici creator, nici nemuritor și nici atotputernic. Chiar și fiind încă lipsiți de limpezimea perfectă a unui Buddha, putem întrezări că nicio dharma nu este reală, nici măcar ceea ce este imaginat ca „Brahmā”, conform rețetei de imagine pe baza percepțiilor anterioare.

Dacă nici măcar acestea nu sunt excepții, atunci ce ar mai fi de investigat, de care dharme ar trebui să ne mai agățăm, ce dharme ar mai fi de perceput sau de considerat inutile sau valoroase?

29.

**Lumea orbită de ignoranță urmează curentul dorinței;
Înțelepții, care sunt excelenți, sunt lipsiți de jinduire;
Cum pot fi acestea [două] egale în vreun fel?**

Pe de o parte, ființele ignorante, care concep dharma, le iau drept reale și realizează activități (tot imagine) pentru a și le „însuși”, și pe de altă parte înțelepții, care văd corect și de aceea sunt lipsiți de jinduire, nu sunt la fel. Ceea ce este considerat „bine” sau „de dorit” sau „rău” sau „de evitat” de către ființele ignorante, cum ar fi împlinirea dorințelor lumești și evitarea morții, nu sunt văzute ca fiind „bine” sau „rău” de către înțelepți, ci ca fiind cel mult imagine.

30.

**Celor care caută realitatea ultimă
Trebuie să le spunem că totul există;
Mai târziu, când înțeleg sensul și se eliberează de atașare,
(Li) se predă absența.**

Aceasta este o explicație a faptului că Divinul Buddha a făcut mai multe afirmații referitor la existență și inexistență, care se contrazic aparent, deși sensul lor final era cel expus aici. Așa cum am mai spus, un Buddha vorbește mereu pe înțelesul ascultătorilor prezenți, adică în funcție de imaginările lor. Până și acest aspect, această cunoaștere profundă și fină a tendințelor ființelor, este un semn că un Buddha este omniscient, deoarece o asemenea cunoaștere nu este posibilă nici măcar unui Ārya Bodhisattva aflat pe cel de-al zecelea bhūmi.

Ființele care caută „realitatea ultimă” ca și cum ar fi „ceva” de găsit, trebuie să audă că dharmele există. În caz contrar, ele s-ar descuraja pentru că ar crede că nu există nimic de găsit, ele ar înțelege greșit absența existenței și ar putea cădea în nihilism, generalizarea la „nimic de găsit și de făcut”. Însă crezând că există dharma, acele ființe pot acumula merite apărute dependent, și pot urmări înțelepciunea apărută dependent, așadar pot să meargă pe primele etape ale Căii către Buddhitate. Atunci când, după exerciții și eforturi, acele ființe încep să înțeleagă că existența este numai aparență luată drept reală, și nu realitate, acele ființe se eliberează parțial de atașare, atunci Buddhașii le predau absența, adică non-apariția, non-producerea, absența dharmelor. Această aflare nu va mai fi un șoc, deoarece acele ființe nu mai au agățarea pe care o aveau mai demult, și acum sunt capabile de (sau, vase potrivite pentru) realizările mai profunde despre Realitate.

Așadar, aici Ārya Nāgārjuna afirmă că mesajul oricărui Buddha nu variază în funcție de Realizarea sa, ori în funcție de vreo stare mentală a aceluia Buddha, deoarece Realizarea este completă și infinită iar stările mentale lipsesc cu desăvârșire, ci variază numai în funcție de interlocutori, și numai pentru binele lor.

31.

**Neînțelegând sensul absenței,
Dedicându-se unor studii superficiale,
Și nereușind să se angajeze în acte merituose,
Oamenii inferiori sunt pierduți.**

Oamenii care „sar” direct la absență, care „sar” peste etape, fără să înțeleagă treptat ceea ce este altfel greu de înțeles dintr-o dată, cad în înțelegeri greșite care duc la acțiuni greșite, și la multă suferință. Un exemplu este căderea în vederi nihiliste, dar acesta nu este singurul. De cele mai multe ori, oamenii se mulțumesc cu ceea ce este comod și pare valabil la prima vedere, studiază numai superficial învățăături care promit diverse lucruri, și de aceea nici nu reușesc să înțeleagă realitatea. Fără să înțeleagă nici măcar convențional adevărul, ei nici nu reușesc să înțeleagă care sunt acțiunile care generează merite și acțiunile care generează consecințe negative, și de aceea fac acțiuni pe care le consideră bune și care de fapt nu sunt deloc bune. De aceea, consecințele sunt surprinzător de neplăcute. Un exemplu ar fi un patron de abator care e mândru că dă de mâncare oamenilor, fără să înțeleagă că face cu mult mai mult rău decât bine. Mai mult, după ce cad în nașterile rele, asemenea ființe rareori reușesc să accedă la destine mai bune, și astfel sunt prinse într-un cerc vicios din care ieșirea este foarte grea și are loc extrem de rar.

32.

**Sunt explicate (tipurile de) karma și consecințele lor,
Precum și tărâmurile de renaștere;
Sunt predate întreaga cunoaștere a naturii lor,
Și absența apariției lor.**

Divinul Buddha a explicat, pe trepte, felurile de acțiune și consecințele lor, tocmai pentru a ajuta ființe de felul celor de mai sus. Toate cele enumerate în verset le-a explicat pe larg, nu doar ca „cele zece căi virtuose de acțiune” ci și prin numeroase povestiri și exemple. De asemenea, Tathāgata a predat și despre cele șase feluri de nașteri și despre modul cum se ajunge în fiecare dintre ele. Astfel, ființele care sunt încă la începutul Căii Buddhității, al Căii Dharmei, pot

acumula merite și cunoaștere, care să ducă la decizii bune și la acțiuni pozitive, chiar dacă încă nu este vorba despre înțelepciune-cunoaștere transcendentă.

Apoi, mai profund, Divinul Budhda a explicat și că acestea sunt tot non-apariție, tot non-producere, și că sunt la fel ca oricare alte dharme, tot apariție dependentă, tot imagine.

33.

Așa cum Buddhașii au vorbit

Despre „eu” și „al meu” cu un scop practic (sau didactic),

Tot din motive practice au vorbit și despre

„Agregate”, „elemente” și „câmpuri senzoriale”.

„Motivele practice” sunt de fapt scopul Eliberării tuturor ființelor din suferință, prin ajutarea lor să vadă Adevărul. Vederea corectă va duce implicit și la activitate corectă. Prin definirea anumitor noțiuni este posibilă înțelegerea mai profundă tot prin intermediul noțiunilor, și apoi este posibilă înțelegerea directă, care nu mai are loc prin dharme.

Cele cinci agregate par „eu” sau „al meu”, cele patru, cinci sau șase elemente par că ar constitui o realitate, sau că în particular ar alcătui agregatul formei, și de asemenea cele șase câmpuri ale simțurilor par să livreze informație validă dintr-o realitate exterioară. Toate acestea nu sunt însă ceea ce par, iar Divinul Buddha a expus atât aceste categorii cu scopul de a ajuta ființele să parcurgă etapele inițiale ale procesului înțelegerii, cât și faptul că ele nu se referă la vreo realitate, tocmai pentru a ajuta ființele să parcurgă etapele procesului înțelegerii adevărului. De asemenea, Tathāgata a expus și modul cum se poate înțelege și apoi realiza adevărul, învățăturile sale fiind direct aplicabile practic, și nu o teorie.

34.

Lucruri ca cele numite „marile elemente”,

Sunt combinate [numai] în conștiință;

Din moment ce ele sunt dizolvate prin înțelegere,

Nu sunt ele considerate în mod fals că există?

„Marile elemente”, care sunt pământul, focul, aerul, apa și în alte clasificări și spațiul, nu sunt percepute separat, și nici separat de agregatul formei. Existența elementelor este dedusă doar în conștiință, și de asemenea și existența compușilor lor (de exemplu formele materiale) sunt constatate doar în conștiință, și nu *direct*.

„Dizolvarea” elementelor, adică încetarea vederii lor ca fiind existente, ca fiind reale, are loc prin înțelegerea că sunt numai imaginare, așa cum a fost descris mai sus despre orice dharma. Dacă ar fi fost reale, atunci aceste elemente ar fi fost constatate drept reale chiar dacă toate celelalte dharme ar fi fost constatate drept ireale - însă nici aceste elemente nu sunt excepții. Așadar, și elementele sunt considerate în mod greșit că ar exista, la fel ca oricare alte dharme.

35.

**Din moment ce Cuceritorii au afirmat
Că Nirvana este singurul Adevăr,
Ce persoană învățată și-ar imagina
Că restul nu este fals?**

Aici „Nirvana” nu se referă la un membru al perechii Samsara - Nirvana, ci la cea cu sensul din versetul 6, adică la încetarea tuturor imaginărilor, inclusiv a imaginării unei Samsara și unei Nirvana. Dacă Divinii Buddhași au afirmat limpede că numai *încetarea* iluziei este Adevăr, atunci ce persoană care a citit măcar puțin din Dharma și-ar mai putea imagina că orice altceva nu este fals, greșit, imaginare, iluzie?

36.

**Cât timp mintea continuă să ezite,
Ea rămâne în sfera lui Māra;
Dacă așa stau lucrurile, atunci de ce nu este rezonabil [să afirmăm]
Că această [apariție dependentă] e lipsită de eroare?**

Cât timp cunoașterea nu este limpede, mintea continuă să ezite „poate că este așa, poate că nu este așa, poate că dharmele sunt iluzie, dar poate că nu”, și mai ales va continua să vadă dharme - adică realizarea va fi cel mult intermitentă. În acest stadiu cunoașterea nu este profundă, nu este clară, și procesele mentale par în continuare reale, chiar dacă alternează cu momente scurte de limpezime. Procesele mentale pot fi și sunt influențate, adică sunt condiționate și de alte procese mentale, nu neapărat ale acelei ființe care crede că sunt „eu” sau „ale mele”, și de aceea anumite ființe care sunt rău intenționate datorită ignoranței, însă sunt totodată și puternice temporar și convențional, vor face tot ceea ce pot cu scopul ca un număr cât mai mare de ființe să fie captive în vederile greșite sau oscilante. Zeul Māra este cel mai bun exemplu în acest sens. Așadar, cei care vor să se elibereze de asemenea influențe trebuie să își lămurească vederile, și apoi să rezolve încetarea lor.

Vederea apariției dependente, adică vederea non-apariției, sau mai pe larg vederea corectă conform celor expuse mai sus despre dharma, este singura care eliberează ființa de sub influența lui Māra și a celor asemenea lui, și de asemenea și singura care nu duce la apariția de greșeli în interpretare sau în activitate.

37.

Din moment ce Buddhașii au afirmat

Că lumea este condiționată de ignoranță,

De ce atunci nu este rezonabil [să afirmăm]

Că această lume este [numai] conceptualizare?

Acesta este un verset care rezumă unele dintre versetele anterioare.

Dacă percepția dharmelor (sau a lumii) are de fapt ignoranța drept cauză, ceea ce a fost afirmat și demonstrat de către Buddhași și de către Ārya Nāgārjuna în tratatul de față, atunci este evident că ceea ce pare ca fiind lume, sau dharme, nu este nimic altceva decât conceptualizare, imaginare, percepere, adică rezultat sau efect al ignoranței.

38.

Din moment ce [lumea] ia sfârșit

Atunci când încetează ignoranța,

Cum de nu este clar

Că a fost făcută să apară de către ignoranță?

Aici găsim un alt argument, de ordin logic, în continuarea ideii din versetul anterior. Din moment ce percepția dharmelor încetează atunci când este realizat Adevărul, și anume (într-o variantă de exprimare) că dharmele par reale dar sunt numai percepție aparent reală, efect al ignoranței, adică al non-cunoașterii și al cunoașterii imaginare greșite, atunci este limpede că ignoranța este cauză pentru ele, deoarece altfel ele nu ar fi încetat (în sensul de a nu mai fi văzute) odată cu încetarea ignoranței.

Convențional vorbind, dacă un bec este aprins, el este cauza pentru lumina din cameră. Atunci când este stins, dispare și lumina. Dacă stingem becul și imediat dispare și lumina, putem deduce că becul a fost cauza pentru lumină. Putem repeta experimentul cu stingerea becului de oricâte ori, rezultatul va fi același, încetarea luminii din cameră.

Similar, toți Buddhașii au afirmat același lucru, și anume că odată cu încetarea ignoranței încetează imediat și complet și vederea dharmelor (sau a lumii). Așadar, chiar și prin inferență, fără cunoaștere directă, ne putem da

seama că ignoranța este cauza pentru dharme, pentru lume, la fel ca și becul pentru lumina din cameră.

Este foarte important de înțeles că dharmele nu „încetează”, deoarece nu există de fapt, și că tot ce încetează este iluzia, categorisită conceptual drept dharme, și crezută reală, asemenea unui miraj în deșert. Așadar, nu există dharme reale și nici percepție validă a lor, și apoi nu încetează doar percepția lor, ci încetează percepția, care este singura care generează și iluzia de dharme, și care este crezută reală sau ca fiind o „ușă” către o realitate.

39.

**Ceea ce apare dintr-o cauză,
Nu durează fără condiții,
Și dispare dacă sunt absente condițiile:
Cum poate fi înțeles ca existând?**

Aici Ārya Nāgārjuna revine la subiectul existenței.

O dharna oarecare (sau „ceva”) care apare din cauze, durează numai cât condițiile sunt prielnice, și încetează dacă acele condiții încetează, nu se poate vedea ca existând *cu adevărat* decât dacă nu are loc nicio investigare, nici măcar rațională, a validității vederii acelei dharme ca fiind reală. Altfel, este limpede că acest tip de „existență” este numai ca o reflexie, care durează numai până când obiectul reflectat este mutat, sau până când oglinda este mutată sau spartă. În acest exemplu cu oglinda „obiectul” este sintetizarea unor percepții anterioare, iar „oglanda” este ceea ce este numit generic „minte”, adică procesele mentale. Odată cu încetarea proceselor mentale (datorită realizării lor ca fiind mai întâi invalide și apoi pur imaginare, și nu datorită suspendării lor temporare), nici dharmele nu mai par să apară, sau să existe, sau să dispară.

40.

**Dacă susținătorii existenței
Trăiesc agățându-se de dharme reale,
Nu avem de ce să ne mirăm;
Ei trăiesc în acest fel.**

Ființele care cred în realitatea dharmelor, care nu văd păcălirea de propriile minți, sunt ființe obișnuite, și a lua drept real ceea ce este doar procese mentale este modul lor de a fi. Deși această stare este nefavorabilă, ea nu este atât de rea ca cea descrisă în versetul următor.

41.

**Însă vrednici de compătimire sunt cei ce trăiesc
Agățându-se cu încăpățânare de dharma reale
În timp ce, pe baza Căii lui Buddha,
Vorbesc despre impermanența tuturor lucrurilor.**

Ființele care au înțeles doar superficial nepermanența, deoarece au auzit de Dharma, sau chiar au studiat puțin învățăturile Divinului Buddha, și în același timp la un nivel mai profund al proceselor mentale continuă să vadă dharma și bineînțeles să le considere reale, sunt vrednice de compătimire deoarece, deși au întâlnit Dharma nu au beneficiat de pe urma întâlnirii cu ea, pentru că nu au făcut eforturile corecte pentru a o înțelege corect și a o urma corect, acele ființe nu văd că nepermanența și absența sunt de fapt sinonime.

Așadar, meritele acumulate anterior de acele ființe, care merite au dus la întâlnirea lor cu Dharma, au fost acumulate în zadar și se vor pierde, deoarece ele nu s-au urcat în „Vehiculul Dharmaei”. Este ca și cum cineva cumpără un bilet pe o navă spațială, cu bani strânși cu greu, și apoi nu se urcă în ea. Mai mult, întâlnirea cu Dharma în viitor, în altă existență, este improbabilă în absența acumulării a suficiente merite, la fel cum a mai găsi resurse pentru încă un bilet este puțin probabil.

42.

**Dacă nimic nu este observat
Atunci când se examinează „aceasta” sau „aceea”,
Care persoană învățată ar susține
Că un argument sau altul este adevărat?**

Dacă, în urma unei analize sau a unei vederi directe, nicio dharma nu este găsită nicăieri, care persoană învățată sau realizată ar susține că vreun fel de cunoaștere este valid, că vreo idee este validă, că vreo dharma este o bază pentru ceva? Până și ceea ce pare „cunoaștere”, adică tot o acumulare pe baza dharmelor, este absentă, nu este reală, nu este validă, nu este un instrument, iar părerile sau argumentele nu sunt nici ele diferite de restul „cunoașterii”.

Mai mult, nici măcar argumentele formulate în contextul ignoranței ființelor de către un Buddha, nu sunt adevărate și nici false. Ele sunt numai construcție imaginară similară cu imaginarea ființelor, pentru a le convinge să renunțe la imagine, și nu sunt ceva „corect” și nici nu indică ceva „real”. Ele sunt doar mijloace potrivite contextului și scopului eliberării ființelor din suferință.

Pentru a înțelege mai bine acest scop și mijloacele pentru atingerea sa, vedeți „Tathāgatagarbha Sutra”, de pe aceeași pagină web cu această traducere.

43.

**Cei care se agață de un sine necondiționat,
Sau de lume ca necondiționată,
Sunt prinși de vederile despre apariție
Permanență, impermanență, și așa mai departe.**

Ființele care concep, imaginează un „sine” independent, real, non-cauzat, nesupus condițiilor, nemodificat și nemodificabil, imuabil, stabil, etern, permanent și așa mai departe, sau consideră că există o lume, indiferent dacă exterioară sau interioară, sau ambele, sau o lume exterioară și una interioară „conectate” prin senzații și percepții, toate sunt de fapt în mrejele vederii percepțiilor drept reale, în plasa considerării proceselor mentale drept corecte dincolo de orice îndoială, și văd dharme, văd apariție, dispariție, durare, permanență, nepermanență, și orice alte concepte despre dharme. Așadar, văd atât dharme cât și caracteristici, care sunt tot dharme, și nu înțeleg că până și „sinele” sau „lumea” sunt doar imaginare. Dealtfel „dharme” și „imagine” sunt tot sinonime.

44.

**Pentru cei care afirmă că lucrurile condiționate
Sunt ferme din punct de vedere al realității ultime,
De ce greșelile permanenței și așa mai departe
Nu ar apărea în mințile lor?**

Cei care cred că dharmele apărute dependent (și condiționate de multe alte dharme) ar fi reale, consideră implicit și că dharmele sunt permanente, nepermanente, că apar, că dispar, că există, că nu există, și așa mai departe. Aceste ființe nu înțeleg nici măcar invaliditatea conceptului de „dharma”, și cu atât mai mult nu văd lipsa lor de realitate.

45.

**Cei care acceptă lucrurile condiționate
Ca fiind nici adevărate și nici false,
[Ca fiind] Asemenea Lunii în apă,
Nu sunt influențați de vederi dogmatice.**

Dharmele condiționate se aseamănă cu „Luna în apă” sau cu reflexia într-o oglindă. Reflexia Lunii sau a altui obiect în apă sau într-o oglindă nu este nici adevărată, deoarece nu este obiectul, și nici falsă, deoarece nu este apărută incoerent, eronat (de exemplu reflexia unui pahar nu va fi asemănătoare cu

Luna, sau invers). De asemenea, nu se poate afirma despre o reflexie a Lunii că „apare”, sau că „dispare”, deoarece nu este ceva real.

Atunci când se realizează că dharmele sunt numai reflexia imaginării în imagine, a percepțiilor în percepții (aici ajută înțelegerea mecanismului descris anterior, deși desigur descrierea doar indică și nu „descrie”), se constată că dharmele nu sunt nici adevărate (deoarece nu există nimic adevărat în procesele imagine) și nici false (deoarece nu sunt imaginate aleatoriu și fără cauze), ci sunt pur și simplu absente. De asemenea, dharmele nu sunt reale și nici ireale, așa cum a fost explicat și demonstrat despre orice apare dependent. În consecință, nici măcar a afirma că sunt absente, sau non-apărute, nu este o afirmație corectă, pentru că se bazează mai întâi pe vederea dharmelor, pentru a le nega aparența de realitate.

46.

**Dacă cineva consideră dharmele ca fiind reale,
Apar vederi îngrozitoare și malefice
Care duc la apariția atașării și aversiunii;
Din aceasta apar disputele.**

Vederea dharmelor, adică perceperea dharmelor și inseparabil perceperea lor ca fiind evident reale, duce la concepte despre apariție, dispariție, sine, și așa mai departe, care duc la atașare și la aversiune față de dharme, după caz. Așadar, iluzia cauzează iluzie. De aici apar conflictele, și activitățile nevirtuoase, care duc la suferință. Desigur, suferința nu este cu nimic mai reală decât orice altă dharmă, însă este considerată la fel de reală ca orice altă dharmă.

47.

**Aceasta este cauza tuturor vederilor dogmatice;
Fără ea, nu apare nicio perturbare mentală (kleśa);
Deci, dacă este înțeleasă profund și în amănunțime,
Toate vederile și perturbările vor înceta.**

„Aceasta” se referă la „vederea dharmelor”, și cel mai mult la vederea lor ca fiind reale, deoarece vederea lor, însă ca fiind iluzie, este mult mai puțin gravă decât vederea lor drept reale, și este o caracteristică a unui Bodhisattva non-irreversibil, care deja este o ființă măreață, deși încă incomplet Trezită.

În absența vederii dharmelor ca reale, și bineînțeles în absența completă a vederii dharmelor, nu ar apărea nicio activitate mentală, niciun proces suplimentar de percepție, de evaluare, de considerare, de decizie, de înclinație spre o activitate, de dorință, și așa mai departe. Nu ar apărea nici perturbările

cele mai elementare și mai grave cum sunt lăcomia, ura și iluzia încăpățânată și greșită, și nici toate celelalte perturbări secundare: mândria, vederile greșite, îndoiala, lenea, agitația, nerușinarea și nesăbuirea. Vederea dharmelor (adică perceperea lor strâns legată de considerarea lor drept reale) este cauza pentru toate acestea.

Atunci când dharmele sunt înțelese drept ceea ce sunt, drept imagine și nimic altceva, vederea lor drept reale încetează, despre acea ființă se spune că devine un (sau o) Bodhisattva, și ulterior încetează până și vederea lor, până și perceperea sau conceperea lor, și despre acea ființă se spune că devine un (sau o) Bodhisattva ireversibil(ă) și apoi un (sau o) Buddha, stadiu atât de complet și de perfect încât orice afirmație despre el este imprecisă și inutilă.

48.

Ne-am putea întreba „cum se poate înțelege asta?”;

[Se poate înțelege] prin înțelegerea Apariției Dependente.

Cunoscătorul Suprem al Realității a predat

Că Apariția Dependentă este neapărută.

Înțelegerea cauzei iluziei și a suferinței, care cauză este vederea dharmelor, poate avea loc prin înțelegerea învățaturii despre apariția dependentă, și prin realizarea directă a ceea ce indică ea. Mai mult, Divinul Buddha, Cunoscătorul Suprem al Realității, a subliniat și că învățătura despre apariția dependentă, și procesele de apariție dependentă, nu sunt excepție de la apariția dependentă, sunt tot dharme, sunt tot imagine. Deși acest lucru se poate deduce de către oricine, Buddha a subliniat acest aspect pentru a ajuta ființele să nu se atașeze de această învățătură și să rămână blocate crezând că au primit ceva de valoare, ceva real, ci să realizeze ceea ce indică, ceva ce este „dincolo” de imagine.

În altă interpretare a traducerii, se pune întrebarea „Cine înțelege asta”, și se răspunde „Înțelege cel (sau cea) care înțelege Apariția Dependentă”. Așadar, dacă nu există dharme, atunci cine sau ce înțelege aceasta? În mod obișnuit, „ființa” este considerată ca fiind agregatele plus un sine, cumva legat de ele. Faptul că acestea nu sunt o ființă, că agregatele nu sunt reale și că nici sinele nu este real, este explicat de către Divinul Buddha și de către Ārya Nāgārjuna în alte texte pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu acest text, și nu voi relua explicația aici, deoarece este destul de lungă. Vedeți de exemplu primele două discursuri ale Divinului Buddha, precum și „Tathāgatagarbha Sutra”. Pot spune aici doar că înțelegerea nu are loc într-o dharma, sau pe baza unei dharme, sau datorită unei dharme, și că nu există o „ființă” așa cum sunt ființele imaginate, care să înțeleagă.

49.

**În cei copleșiți de cunoașterea greșită
Și care se agață de neadevăr ca și cum ar fi adevăr,
În aceștia apar din atașare
O mulțime de agățări și de conflicte.**

Vederea dharmelor, și considerarea lor drept reale, dharme care sunt neadevărate dar par adevărate, duc la apariția altor imaginări, cum ar fi atașarea, agățarea (adică atașarea puternică) și numeroase conflicte, în cadrul aceleiași minți (așa-zis „interioare”), sau cu alte continuumuri mentale (cu alte ființe).

Încetarea problemelor are loc prin vederea dharmelor drept imagine, și apoi prin încetarea vederii dharmelor, prin încetarea percepției. Aceasta din urmă este caracteristică ultimelor trei niveluri (bhūmi) de Bodhisattva, adică stadiului de ireversibilitate de la Trezirea Perfectă. Așa cum spunea Ārya Nāgārjuna în „Epistolă către un prieten”, versetul 116 (pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere), cei care au realizat Adevărul nu au căzut din cer și nici nu au răsărit din pământ, ca plantele, ci au fost ființe obișnuite, cu perturbări, care au văzut dharme, și le-au văzut drept reale (aceste ultime două fiind cele mai importante perturbări mentale). Așadar, Trezirea, și stadiul de ireversibilitate pe Calea către Trezire, este accesibilă absolut oricărei ființe, deoarece toate „au” Tathāgatarbha.

50.

**Cei care sunt Ființe Mărețe,
Nu au nici teorii și nici afirmații;
Împotriva celor care nu au nicio teorie,
Cum ar putea exista o teorie contrară?**

Buddhașii și Ārya Bodhisattvașii, ființele mărețe, văzând irealitatea cunoașterii, văzând că este numai imagine, nu au nici modele imagine și nici nu afirmă nimic, deoarece nu este nimic de imaginat sau de afirmat. Aceștia nici nu au nicio dispută, deoarece nu există nimic de susținut sau de negat. Ei nici nu pot fi contrașiși, deoarece nu susțin absolut nimic, pentru că știu că nu există nimic de susținut. Singura lor exprimare în cuvinte se face de dragul ființelor, în termenii ființelor, pentru a le ajuta să realizeze adevărul și să se elibereze de suferință care, chiar dacă este imaginară, pare reală.

51.

**După ce a găsit un loc, cineva este prins
De șarpele zvârcolitor al perturbărilor mentale;
Cei ale căror minți nu au niciun loc
Nu vor fi prinși [de acest șarpe].**

După ce o ființă a considerat o dharma drept reală și validă, și implicit drept punct de referință în considerațiile viitoare (ceea ce este exact ceea ce se întâmplă inconștient și involuntar în procesul de „cunoaștere”), apar inevitabil perturbările mentale, care sunt periculoase și agresive ca un șarpe care se zvârcolește. Datorită obișnuinței cu ele, poate că nu par atât de rele, însă cineva (cum ar fi un Buddha) care este lipsit de perturbări poate aprecia în mod corect cât de rele sunt de fapt.

Invers, cei care nu iau nimic drept real, drept referință, drept bază, drept perspectivă etc., nu au această problemă, deoarece cauza lipsește. Din moment ce dharmele nu sunt văzute ca fiind reale, sau chiar nu sunt deloc imaginate, delimitate, discriminate, interpretate, percepute, văzute, atunci nici nu apare vreo atitudine față de ele, și nici vreo percepție ulterioară.

52.

**În cei ale căror minți au un loc, cum să nu apară inevitabil
Otrava puternică a tulburărilor mentale?
Cât despre cei care duc o viață obișnuită,
Și ei vor fi prinși de șarpele perturbărilor mentale.**

Cei care se preocupă de analize despre dharme, dacă ajung să aibă o părere, adică ajung să considere vreo dharma ca fiind reală, sau bună ca bază, ajung inevitabil să aibă perturbări mentale.

Însă și oamenii obișnuiți, care nu se preocupă chiar deloc de subiectul realității sau irealității dharmelor, sunt prinși și ei de tulburările mentale, deoarece perceperea dharmelor și considerarea lor drept reale (sau perceperea dharmelor ca reale) are loc, indiferent dacă este conștient sau nu, sau dacă este sau nu efectul unui proces de analiză. Vederea dharmelor este eroarea fundamentală a tuturor ființelor, care duce la suferință și la obișnuința și mai mare de a vedea dharme, iar încetarea vederii lor este eliberarea din sclavia ignoranței și a suferinței.

53.

**Asemenea unui prost care este atașat
De o reflexie a formei, crezând că este reală,
Și ființele sunt captive în cușca obiectelor
Tot din prostie.**

„Forma” se referă la agregatul formei, adică la materie-energie.

Așa cum un prost ar putea să fie atașat de o imagine dintr-o oglindă, considerând-o reală (ca în povestea cu maimuța care a murit înecată încercând să își însușească Luna din lac, adică reflexia Lunii în apa lacului) deși nu este deloc reală, ființele ignorante (sau proaste, spus mai direct) sunt captive în „cușca” dharmelor din aceeași eroare, adică datorită considerării dharmelor drept reale. Aici „cușca” poate fi Samsara, lumea, agregatele, etc. Deși termenul de „prost” poate fi deranjant, el este corect. „Ignoranța” nu este o descriere completă a stării noastre, deoarece încăpățânarea de a nu investiga adevărul nu este cuprinsă în ignoranță.

54.

**Mărețele Ființe văd cu ochiul înțelepciunii lor
Toate lucrurile (dharmele) ca fiind asemenea reflexiilor formelor;
Ele nu ajung să fie blocate
În noroiul (sau mlaștina) așa-ziselor obiecte (sau dharme).**

Buddhașii și Ārya Bodhisattvașii văd, prin înțelepciunea-cunoaștere transcendentă, că dharmele (văzute de ființe, inclusiv ființele) sunt la fel ca reflexiile, că nu sunt reale, și de aceea ei nu se blochează în concepte, în imaginări, în fals. „Noroiul” este atât lipicios, adică vederea dharmelor drept reale duce tot la vederea dharmelor drept reale, la atașare, la agățare, și așa mai departe, cât și murdar, adică vederea dharmelor duce inevitabil la mizerii mentale, la perturbări apărute din agățare, din dorință etc. Prin „obiecte” aici se înțelege orice obiect al atenției mentale, adică orice dharma. Aceste „obiecte” pot fi ființe, fenomene, idei, obiecte materiale din lumile oamenilor, fantomelor, zeilor, etc.

55.

**Cei infantili sunt atașați de formă,
Iar cei medii obțin detașarea.
Cunoscând natura formei,
Cei cu înțelegerea supremă sunt liberi.**

Ființele fără nicio realizare a realității sunt atașate de percepțiile a ceea ce pare agregatul formei. Ființele care au o realizare medie înțeleg nepermanența formei și, deși percep formă și o consideră reală, totuși nu sunt atașate de aceste dharme percepute, deoarece sunt dezamăgite de faptul că nu sunt permanente. Ființele care înțeleg natura formei (și a dharmelor în general) ca fiind complet iluzorie, numai imagine și nimic altceva, acele ființe sunt libere. Ele nu sunt nici atașate și nici detașate, deoarece știu că nu există nimic de care să fie atașate sau față de care să fie detașate. Așadar, realizarea Adevărului nu duce la detașare, ci la încetarea atașării și a detașării. În termenii comentariului versetelor 51 și 52, nici măcar nu sunt văzute: o bază pentru atașare sau pentru detașare, procese de atașare și de detașare, și ființe care să fie atașate sau detașate.

56.

Cineva devine atașat [de ceva] gândindu-se la acel [lucru] ca fiind plăcut;

Lăsându-l la o parte, persoana devine lipsită de atașare.

**Însă persoana care vede [acel lucru] ca fiind [de fapt] vid precum o fantomă,
Obține Nirvana.**

Atașarea apare prin vederea unei dharme, considerarea ei drept reală, și considerarea ei drept plăcută. Detașarea apare prin îndepărtarea acelei dharme din câmpul atenției, sau prin considerarea ei drept neplăcută (inclusiv datorită nerpermanenței sale). Aceste două atitudini au ambele drept cauze vederea unei dharme, și vederea ei drept reală.

Însă ființa care vede dharmele ca fiind complet lipsite de substanță, asemenea unei fantome care se vede dar nu are nicio materialitate, sau asemenea unei închipuiri care pare o fantomă, obține Eliberarea din cușca vederilor.

57.

Defectele perturbărilor mentale,

Care produc suferință datorită cunoașterii greșite,

Nu apar la cei care înțeleg

Sensul învățăturilor despre existență și non-existență.

Sau, ultimul verset: „Sensul afirmațiilor despre dharmele existente și non-existente.”

Ființele care înțeleg sensul explicațiilor despre existență și non-existență, și al explicațiilor despre dharme în general, nu iau dharmele drept reale și de aceea nu au perturbări mentale, care apar numai în cazul cunoașterii greșite. Aici sunt

două cazuri: vederea dharmelor și vederea lor ca reală, care este cel mai comun și cel mai nefericit stadiu, în care se află marea majoritate a ființelor și în care perturbările sunt foarte puternice și duc la multă suferință și la alte perturbări, și respectiv vederea dharmelor dar ca fiind ireale, caz în care perturbările mentale sunt cu mult mai fine, la nivelul tendințelor subtile.

Mai simplu exprimat, primul caz duce la perturbări cognitive și emoționale grosiere și neplăcute, iar cel de-al doilea duce numai la perturbări cognitive subtile. Singurul stadiu complet lipsit de perturbări este Buddhitatea, însă perturbările în sensul lor general se poate considera că încetează odată cu atingerea nivelului de Arhat. Așadar, marea majoritate a perturbărilor sunt absente și la Pratyekabuddhași și la Bodhisattvași.

58.

Dacă o persoană are un punct de vedere (sau o poziție),

Ea devine atașată sau detașată;

Însă Mărețele Ființe, care sunt total lipsite de puncte de vedere,

Nu au nici atașare și nici detașare.

Orice vedere a unei dharme, și mai ales vederea dharmelor ca reale, duce la puncte de vedere, la poziții, la atitudini, care pot fi de atașare, de detașare sau de indiferență. Indiferența este simpla neluare în considerare datorată lipsei atenției și/sau a cunoașterii convenționale, caz care nu este cuprins aici deoarece indiferența nu duce la perceperea de dharme.

Absența vederii dharmelor, sau cel puțin vederea dharmelor ca imagine nu mai duce la păreri, deoarece părerile sunt tot dharme apărute dependent de vederi de dharme, și ele nu sunt nici valide și nici cunoaștere adevărată. De asemenea, cineva care realizează vacuitatea dharmelor nu mai are niciun motiv, nicio cauză pentru a genera atașare sau detașare față de ele, deoarece știe că nu sunt reale, nu sunt existente.

Așadar, Calea către Eliberare este realizarea adevărului despre dharme, nu vreo atitudine față de dharme și nici vreo activitate față de dharme.

59.

Cei a căror minte, chiar și [încă] fluctuantă,

Nu șovăie nici măcar la gândul Vacuității,

Au traversat oceanul insuportabil al Samsarei

Agitat de monstrul tulburărilor mentale.

Sau, primele două rânduri:

Cei care nu șovăie, chiar și cu mintea lor schimbătoare,

În idei precum „Aceasta este complet absentă”,

Ființele a căror minte, care este ezitantă sau schimbătoare prin natura ei de dharma compusă și instabilă, și este în acest caz și incomplet antrenată, totuși nu mai șovăie nici măcar în fața Vacuității (adică nici nu o respinge, nici nu are nelămuriri, nici nu o interpretează incomplet sau incorect, nici nu se teme), ci vede dharmele exact așa cum sunt, sau mai precis nu le mai vede, și respectiv conform celeilalte variante de traducere nici măcar nu mai vede dharme și apoi le interpretează ca fiind absente (deoarece a afirma despre o dharma că este absentă presupune vederea acelei dharme și apoi negarea prezenței sale - iar dacă o dharma este absentă atunci nu poate fi nicidecum obiectul unei afirmații, nici măcar a uneia care neagă), aceste ființe au traversat oceanul vederilor greșite, al suferinței, al existențelor repetate cauzate de vederea dharmelor și de agățarea de ele, și totodată și învolburarea extremă a tulburărilor mentale (kleśa), cauzată tot de vederea dharmelor.

60.

Prin această virtute,

Fie ca toate ființele să adune acumulări de merit și de înțelepciune,

Fie ca ele să obțină cele două corpuri sublime de Buddha,

Care apar din merit și din înțelepciune.

Acesta este versetul final de dedicare, prin care Ārya Nāgārjuna spune că dedică acumularea de merit rezultată prin scrierea și răspândirea acestui text pentru ca toate ființele să obțină și ele acumulări de merit și de înțelepciune, și să obțină și efectele minunate ale acestor două acumulări, respectiv „corpurile” numite Sambogakāya și Dharmakāya.

Dicționar de termeni

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în budism (ci chiar se demonstrează ca fiind o idee invalidă) și nu face obiectul budismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei opere cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infinite”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CÂMPURILE SIMȚURILOR (*āyatana*). Doisprezece, corespunzând celor șase organe de simț și obiectelor lor: cele cinci simțuri considerate în occident plus mintea, și cele cinci feluri de „obiecte simțite” plus obiectele mentale.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ, sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și lipsa realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, de semne și de caracteristici adevărate, etc.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

GANDHARVA. În contextul acestei lucrări, o categorie de zeități minore, care se ocupă în special cu muzica.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

LIPSA DORINȚEI, sau FĂRĂ DORINȚĂ (*apranihita*). „A nu pune nimic în față”, o stare în care cineva nu face niciun plan pentru viitor. Termenul poate fi de asemenea tradus ca „fără scop”. Este cea de-a treia dintre cele trei uși ale Eliberării.

LIPSA ESENȚEI, sau FĂRĂ ESENȚĂ. Vezi VACUITATE. De asemenea, prima dintre cele trei uși către Eliberare.

LIPSA SEMNELOR, sau FĂRĂ SEMNE (*a-nimitta*). A doua dintre cele trei uși către Libertate. Starea de încetare a tuturor percepțiilor legate de simțuri, care este intrarea în Nirvana. Se spune că ar fi realizarea unui Arhat.

MĂRA. Moartea. Distrugătorul și dușmanul a ceea ce este priceput, pozitiv, binefăcător. „Ademenitorul” budist, personificarea tuturor relelor și pasiunilor, al căror momeli și capcane sunt plăcerile simțurilor și nu numai. Uneori identificat cu cele cinci agregate și cu ceea ce este nepermanent, suferință și non-sine. Deși în limba română „Mara” este un nume pentru o reprezentantă a sexului feminin, în budism acesta este de sex masculin.

MĂRA, CEI PATRU. Măra al agregatelor (Skandhamāra), Măra al perturbărilor (Kleśamāra), Măra al Morții (Mrtyumāra) și Măra fiul zeilor (Devaputramāra).

NIRVANA FINALĂ. Vezi PARINIRVANA.

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

PARINIRVANA. Nirvana completă, finală, fără rămășițe. Se consideră că este starea atinsă de un Buddha după sfârșitul ultimei vieți.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în budism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discerne. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În Samyutta Nikaya, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem,

inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existență). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește atât pentru cale cât și pentru un mijloc de transport. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahayana. Trei: 1) Discipoli (Arhați), 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hinayana, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei budiști care nu au acceptat noua învățătură Mahayana. 3) Mahayana, marele Vehicul; mișcarea din budism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfecta Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale. Deși unii adepți ai Mahayanei clasifică vehiculele în inferior și superior, această clasificare nu este una făcută de către Buddha. În plus, aceste vehicule sunt de fapt unul singur, primele două vehicule fiind stadii temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Textul	3
Dicționar de termeni.....	33
Cuprins	37